

ВИЩА ШКОЛА

УДК 378.147:378.011.3-057.175:001.89-047.22

FORMATION OF RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Світлана Саяпіна

доктор педагогічних наук, професор,
E-mail: svetlana.sayapina65@gmail.com
ORCID 0000-0001-5808-7020
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Svetlana Sayapina

D.Sc. in Pedagogy, Professor,
E-mail: svetlana.sayapina65@gmail.com
ORCID 0000-0001-5808-7020
SHEI “Donbas State Pedagogical University”, Ukraine

Неля Кривошея

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: NelyaKrivosheya@gmail.com
ORCID 0000-0002-2892-0779
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Nelya Kryvosheia

Ph. Din Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: NelyaKrivosheya@gmail.com
ORCID 0000-0002-2892-0779
SHEI “Donbas State Pedagogical University”, Ukraine

Дмитро Кривошея

здобувач 2 курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти освітньої програми «Освітні, педагогічні науки»
E-mail: dmytrok2023@gmail.com
ORCID 0009-0001-2054-1352
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Dmytro Kryvosheia

getter of the 2st year of the third (educational and scientific) level of higher education of the educational program “Educational and Pedagogical Sciences”
E-mail: dmytrok2023@gmail.com
ORCID 0009-0001-2054-1352
SHEI “Donbas State Pedagogical University”, Ukraine

ABSTRACT

The article emphasizes that the need to bring the content of education closer to science, to organically combine research, education and teaching activities, especially in higher education, is currently being actualized, which will contribute to the formation of research competence of future higher education teachers. The views of scientists and researchers on the essence of research competence are summarized and it is noted that, on the one hand, it is considered as a component of professional competence, on the other hand, as an integral component of general and vocational education. It is emphasized that the research competence of a future higher education teacher is one of the key competencies that is formed during the study at a higher education institution and constitutes a set of knowledge, skills, abilities and personal qualities necessary for effective research activities. The structure of the research

competence is distinguished: operational and technical (knowledge, skills, abilities, professionally significant qualities), motivational (orientation, interest, motives, needs); practical and active (means of performing activities, performance indicators) and reflective (analysis and assessment of the compliance of the result with the set goals) areas. It is noted that the formation of research competence is mainly facilitated by the disciplines of professional (“Methodology and Methods of Pedagogical Research”, “Pedagogy of Higher Education”) and practical (“Production Assistantship and Research Practical Training”, “Qualification Work”) training. It is stated that research competence is an integral part of the professional development of a future higher education teacher, as it contributes to improving the quality of scientific and pedagogical activities, achieving personally significant results by applicants, helps to grow professionally, stay abreast of the latest developments in the world of education, and ensures competitiveness in the educational labor market.

Key words: *research competence, research activity, professional training, future teacher, higher education institution*

Актуальність теми. Вітчизняна освіта завжди була спрямована на надання учнівській молоді наявних сучасних знань, але наразі особливо гострим є питання формування в здобувачів загальних і спеціальних компетентностей, навичок hard і soft skills, оцінюваних роботодавцем, що уможливають успішну роботу, конкурентоспроможність на ринку праці, користь державі. Одним із провідних завдань закладів вищої освіти (далі – ЗВО) є підготовка не лише професіонала-виконавця, а також і професіонала-дослідника, здатного втілювати в життя найвищі цінності суспільства, розвивати, оновлювати, удосконалювати свою професійну діяльність, використовувати досягнення сучасної науки, легко адаптуватися до нових умов завдяки володінню дослідницькими вміннями.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у ЗВО є обов’язковою та має бути «невід’ємним складником освітньої діяльності й провадитися для інтеграції наукової, освітньої та виробничої діяльності в системі вищої освіти» Закон України «Про вищу освіту», 2014 (зі змінами 2024)). Акцентуємо, що ЗВО мають упроваджувати наукову діяльність «через проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації та використання отриманих результатів в освітньому процесі» (Закон України «Про вищу освіту», 2014 (зі змінами 2024)).

Підкреслимо, що наразі актуалізується потреба в наблизенні змісту освіти до науки, органічному поєднанні науково-дослідницької, освітньої та викладацької діяльності насамперед у вищій школі, що сприятиме формуванню дослідницької компетентності майбутніх викладачів вищої школи, оволодінню «знаннями, уміннями та навичками реалізації наукового пошуку, здатністю організувати освітній процес на основі принципу єдності навчання та дослідницької діяльності тощо» (Леврінц, Варга, & Попик, 2023), методологією наукового пізнання, методами науково-педагогічних досліджень і технологіями їх застосування в освітньому процесі ЗВО.

Отже, сучасні ЗВО мають впроваджувати різноманітні форми й методи роботи зі здобувачами, спрямовані на формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теоретичних та практичних дослідженнях вітчизняні вчені розв'язують різнопланові питання формування дослідницької компетентності педагога:

– у здобувачів закладів вищої освіти (Л. Височан, Я. Капранов, Л. Кононенко, Н. Маноїленко, О. Повідайчик, О. Юденкова та ін.). Так, Л. Височан, Я. Капранов та О. Юденкова визначили різноманітні методи та підходи, які сприятимуть формуванню дослідницької компетентності здобувачів освіти; встановили, що дослідницька компетентність є основою для розвитку інтелектуальних, комунікативних, проєктних навичок, розвиває критичне мислення, творчі здібності здобувача (Височан, Капранов, & Юденкова, 2023);

– у майбутніх педагогів (Н. Варга, М. Кудла, М. Леврінц, Н. Любчак, Ю. Попик, К. Степанюк та ін.). М. Кудла розкрила основні компоненти структури дослідницької компетентності майбутнього вчителя та довела, що дослідницька компетентність майбутніх учителів є результатом їх ефективної науково-дослідної діяльності в навчальний та позанавчальний час (Кудла, 2020);

– у викладача вищої школи (Л. Бачієва, О. Дубасенюк, Т. Житомирська, С. Сисоєва, Н. Сидорчук та ін.). Т. Житомирська дослідила рівень дослідницької компетентності викладачів, які працюють у закладах освіти та розробила пропозиції щодо підвищення кваліфікації викладачів через підвищення дослідницької компетентності (Житомирська, 2023);

– у майбутнього викладача вищої школи (Л. Бондаренко, Н. Варга, Н. Процишин, С. Рашидова, М. Роганова, В. Стинська, Н. Салига, О. Чайка та ін.). С. Рашидова, М. Роганова та О. Чайка розкрили структуру та зміст, виділили структурні компоненти та обґрунтували педагогічні умови формування науково-дослідницької компетентності майбутнього викладача вищої школи в процесі професійної підготовки (Рашидова, Роганова, & Чайка, 2021).

Зарубіжні науковці активно досліджують основні компоненти дослідницької компетентності (формулювання проблеми, планування дослідження, збір та аналіз даних, інтерпретація результатів та дискусія) (Й. Дьюї, Н. Хепберн та ін.); роль науково-дослідницьких проєктів у процесі розвитку дослідницької компетентності здобувачів освіти у ЗВО (Г. Хендрікс та ін.).

Аналіз наукових досліджень показав, що в працях науковців розкрито різноманітні аспекти проблеми формування дослідницької компетентності педагога. Проте вважаємо за доцільне продовжувати аналогічні дослідження, зосередивши увагу на розв'язці проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Мета статті полягає в розкритті деяких аспектів проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У Стандарті вищої освіти України (другий (магістерський) рівень, галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки) визначено цілі навчання: «підготовка фахівців, здатних розв'язувати актуальні проблеми, складні задачі дослідницького та/чи інноваційного характеру в галузі освітніх, педагогічних наук, освітнього менеджменту та освітньої практики» (Стандарт вищої освіти України (другий (магістерський) рівень, 2021). Зважаючи на цілі навчання, зазначимо, що

науково-дослідна робота є складником професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача ЗВО та сприяє інтеграції навчання й науки в освітньому процесі вищої школи.

Загальновідомо, що науково-дослідна діяльність у процесі роботи викладача вищої школи зумовлює сформованість дослідницької компетентності. Аналізуючи поняття дослідницької компетентності, зазначимо, що вчені визначають його як:

– інтегральну якість особистості, що відображає єдність теоретичної та практичної готовності педагога до науково-дослідницької роботи, спрямованої на перетворення педагогічної практики, і передбачає здатність до самостійного, відповідального, ініціативного розв'язання дослідницьких завдань у професійній діяльності (Варга, 2020);

– цілісну, інтегративну якість особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід дослідника, ціннісні уявлення та особистісні якості та виявляється в готовності й здатності виконувати дослідницьку діяльність для отримання нових знань через застосування методів наукового пізнання, застосування творчого підходу в цілепокладанні, плануванні, прийнятті рішень, аналізі та оцінці результатів дослідницької діяльності (Головань, Яценко, 2012);

– інтегровану особистісно-професійну якість фахівця, яка відображає мотивацію до наукового пошуку, рівень володіння методологією педагогічного дослідження, особистісно-значущими якостями дослідника, зокрема такими, як інноваційне мислення, здатність до творчої та інноваційної діяльності (Козак, Сисоєва, 2016);

– здатність до проведення наукових досліджень, їх розуміння методології досліджень, знання процесу наукової роботи та здатність використовувати наукові методи та підходи для розв'язання проблем відповідно до свого професійного напрямку (Височан, Капранов, & Юденкова, 2023);

– інтегровану динамічну властивість людини, яка виражається в єдності психологічної, науково-педагогічної та практичної готовності до аналітичної та проєктної діяльності, виконання науково-дослідної діяльності та впровадження результатів досліджень у практичну роботу (Кохен (Cohen), 2007).

Узагальнюючи погляди вчених щодо сутності дослідницької компетентності, зазначимо, що, з одного боку, її розглядають як складник професійної компетентності, з іншого, – як невід'ємний компонент загальної та професійної освіти.

Погоджуємося з думкою Н. Варги, Г. Єльнікової, Н. Процишина, В. Стинської, Н. Салиги, що дослідницька компетентність є архіважливою для здобувачів вищої освіти, формується впродовж навчання у ЗВО з допомогою різних видів науково-дослідної діяльності (Процишин, Стинська, Салига, 2024).

Отже, аналіз наукових досліджень учених, особистий досвід уможливають зазначити, що дослідницька компетентність майбутнього викладача вищої школи – це одна з ключових компетентностей, що формується під час навчання у ЗВО та складає сукупність знань, умінь, навичок й особистісних якостей, потрібних для ефективної дослідницької діяльності.

Дослідження структури компетентностей (А. Багачук, І. Бех, І. Зязюн, М. Князян, Я. Никорак, С. Рашидова, М. Роганова, М. Шашкина та ін.), що

формується в майбутнього викладача вищої школи, підтверджує наявність різних наукових підходів до обґрунтування їхніх компонентів. Зважаємо на думку Я. Никорака, що найчастіше в структурі компетентності (а отже, і дослідницької компетентності) виокремлює: операційно-технічну (знання, навички, уміння, професійно значущі якості); мотиваційну (спрямованість, інтерес, мотиви, потреби); практично-діяльнісну (засоби виконання діяльності, результативні показники діяльності) і рефлексивну (аналіз та оцінка відповідності одержаного результату поставленим цілям) галузі (Никорак, 2017).

Для сформованості дослідницької компетентності майбутнім викладачам необхідно оволодіти такими знаннями (методології та парадигматики наукового дослідження, структури теоретичного знання, методів наукового пізнання, загальнонаукових ідей та принципів тощо), уміннями (спостерігати, аналізувати та пояснювати дані спостережень, відокремлювати суттєві факти від несуттєвих, проводити експеримент (постановка, пояснення та презентація результатів), виділяти головне в складних природних явищах, абстрагувати, аналізувати та узагальнювати матеріал, розглядати явища та процеси у взаємозв'язку, розкривати сутність об'єктів та явищ, бачити їх суперечності, формулювати наукову проблему, висувати наукову гіпотезу, виділяти та формулювати наукову новизну, теоретичну та практичну значущість наукового дослідження, використовувати методи наукових досліджень, формулювати та обґрунтовувати результати наукових досліджень, оформлювати їх у вигляді статей, доповідей, адекватно орієнтуватися в інноваціях тощо), навичками (здійснення активного пошуку на окремих його етапах, володіння технікою швидкого читання та сприймання інформації з наукових публікацій, обробки наукової інформації та її систематизації, володіння логічними, творчими та рефлексивними операціями тощо) й особистісними якостями (науково-педагогічна творчість, працездатність, активна інтелектуальна діяльність, наукова ерудиція, гнучкість і швидкість мислення, висока культура мови та мовлення, креативність тощо).

Зазначимо, що на кафедрі педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» для підготовки магістрів педагогіки вищої школи розроблено та впроваджено в освітній процес освітню (освітньо-професійну) програму (далі ОПП) «Педагогіка вищої школи» другого (магістерського) рівня вищої освіти (гарант ОПП – Я.В.Топольник, керівник групи забезпечення – С.А.Саяпіна), розроблену відповідно до Стандарту спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки від 2021 р.

Аналіз ОПП «Педагогіка вищої школи» другого (магістерського) рівня вищої освіти, робочих навчальних програм навчальних дисциплін, силабусів уможливорює констатувати, що всі освітні компоненти (далі – ОК) сприяють системному формуванню дослідницької компетентності майбутніх викладачів. Так, інтегральна компетентність (здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/чи інноваційного характеру в галузі освітніх, педагогічних наук (ОПП «Педагогіка вищої школи, 2024)) формується під час вивчення всіх ОК.

Професійному становленню майбутніх викладачів вищої школи, формуванню дослідницької компетентності здебільшого допомагають ОК професійної («Методологія і методика педагогічних досліджень», «Педагогіка вищої школи») та практичної («Виробнича асистентська та науково-дослідна практична підготовка», «Кваліфікаційна робота») підготовки, під час яких у

здобувачів формуються загальні (ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу; ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; ЗК 6. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми; ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії; ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному контексті; ЗК 10. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні; ЗК 13. Здатність генерувати нові ідеї (креативність); ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)) та спеціальні (СК 1. Здатність проектувати й досліджувати освітні системи; СК 2. Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до розв'язання задач дослідницького та/чи інноваційного характеру в галузі освіти й педагогіки; СК 5. Здатність розробляти й реалізовувати нові освітні інструменти, проекти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти; СК 6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності; СК 7. Критичне осмислення проблем у галузі освіти, педагогіки й на межі галузей знань; СК 8. Здатність інтегрувати знання в галузі освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі в мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах; СК 9. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в освітній та дослідницькій діяльності) компетентності (ОПП «Педагогіка вищої школи, 2024).

Наприклад, під час виробничої асистентської та науково-дослідної практичної підготовки, мета якої полягає у «формуванні готовності здобувачів до викладацької діяльності, системи компетентностей майбутніх фахівців, здатних здійснювати науково-дослідницьку діяльність, організувати викладання дисциплін відповідно до завдань і принципів сучасної вищої освіти, вимог нормативного, наукового та навчально-методичного забезпечення, умінь узагальнювати, систематизувати та поглиблювати педагогічні знання тощо» (Коркішко, Коркішко, & Сипченко, 2024) здобувачі виконують такі види науково-дослідної роботи: ознайомлення з планом наукової роботи кафедри; планом роботи, протоколами засідань наукових гуртків (проблемних груп); проведення дослідження за обраною науковою темою; підготовка доповіді на науково-практичну конференцію чи наукової статті з проблеми, що досліджується; участь у наукових семінарах, конференціях кафедри, факультету. Загалом на ці види роботи відведено 102 год.

Зауважимо, що результатом сумісної роботи колективу викладачів та здобувачів освіти є сформованість в останніх наукового світогляду, оволодіння методологією та методами наукового дослідження, здатності застосувати теоретичні знання в практичній роботі, здатності до розв'язання наукових проблем, що мають суттєве значення для науки та практики; розвиток творчого, оригінального мислення, критичного осмислення наукових проблем, навичок самостійної науково-дослідної діяльності, розширення теоретичного кругозору та наукової ерудиції, високого професіоналізму тощо. Підсумовуючи, ми можемо зазначити про сформовану дослідницьку компетентність майбутніх викладачів вищої школи.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, дослідницька компетентність є невід'ємним складником професійного становлення майбутнього викладача вищої школи, бо сприяє покращенню якості науково-педагогічної діяльності, досягненню здобувачами особистісно-

значущих результатів, допомагає професійно зростати, залишатися в курсі останніх подій у світі освіти, забезпечує конкурентоспроможність на освітньому ринку праці.

Формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів активно відбувається у ЗВО, який забезпечує професійно-практичну та психологічну підготовку здобувачів до професійної діяльності, сприяє формуванню загальних і спеціальних компетентностей, визначених Стандартом ВО та Професійним стандартом викладача, становленню майбутнього фахівця як дослідника впродовж загальної, професійної та практичної підготовки, під час якої здобувачі активно розробляють і втілюють оригінальні дослідницькі ідеї, проекти, виявляють дослідницьку ініціативу та наполегливість, розв'язують актуальні проблеми педагогічної науки й освітньої практики.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Варга, Н.І. (2020). *Форми і методи формування дослідницької компетентності майбутнього викладача вищої школи США в магістратурі. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», (2 (47)). 33–38.*

Височан, Л.М., Юденкова, О.П., & Капранов, Я.В. (2023). *Формування дослідницької компетентності здобувачів закладів вищої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, (87). 110–113. URL: <http://surl.li/jawfx>*

Головань, М.С., Яценко, В.В. (2012). *Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі: збірник наукових праць. Кривий Ріг: Видавничий відділ НМетАУ. (VII). 55–62.*

Житомирська, Т. (2023). *Формування дослідницької компетентності викладачів у освітній діяльності закладів освіти. Інноваційна педагогіка: науковий журнал, (58 (1)). 141–144.*

Закон України «Про вищу освіту» від 01.01.2014 р. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004 (зі змінами від 23.04.2024 р. № 3642-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Кудла, М. (2020). *Формування дослідницької компетентності майбутніх учителів у контексті вимог сучасності. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету, (4), 84–90.*

Леврінц, М.І., Варга, Н.І., & Попик, Ю.С. (2023). *Розвиток дослідницької компетентності майбутніх педагогів у вищій школі: зарубіжний досвід. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», (2 (53)). 71–75.*

Методичні вказівки до виробничої асистентської та науково-дослідної практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки денної та заочної форми навчання: 3-тє вид. перероб. та доповн. / Уклад.: О. Г. Коркішко, А. В. Коркішко, О. М. Сипченко. Дніпро-Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2024. 58 с.

Никорак, Я. (2017). Науково-дослідницька компетентність майбутніх педагогів гуманітарного профілю: функціонально-змістовий аспект. *Гірська школа українських Карпат*, (17). 199–204.

Освітня (освітньо-професійна) програма «Педагогіка вищої школи» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2024. URL: <http://surl.li/xlbbjp>

Роганова, М.В., Чайка, О.І., & Рашидова, С.С. (2021). Формування науково-дослідної компетентності майбутніх викладачів вищої школи у процесі професійної підготовки. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць*, (1 (100)). 175–184.

Сисоєва, С.О., Козак, Л.В. (2016). Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС». Україна.

Стандарт вищої освіти України. Другий (магістерський) рівень, галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки: від 11.05.2021 р. № 520. URL: <http://surl.li/zqpravo>

Стинська, В., Салига, Н., & Процишин, Н. (2024). Формування дослідницької компетентності студентів у закладі вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*, (69 (2)). 149–152. URL: <http://surl.li/efzzzf>

Cohen, L. (2007). *Research methods in education*. New York: Routledge. 2007. 657 p.

REFERENCES

Varga, N.I. (2020). Forms and Methods of Forming the Research Competence of a Future Teacher of Higher Education in the United States in the Master's Degree Program. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social Work"*, (2 (47)). 33-38. [in Ukrainian].

Vysochen, L.M., Yudenkova, O.P., & Kapranov, Y.V. (2023). Formation of research competence of higher education students. *Pedagogy of forming a creative personality in higher and secondary schools*, (87). 110-113. URL: <http://surl.li/jawfx>. [in Ukrainian].

Golovan, M.S., Yatsenko, V.V. (2012). The essence and content of the concept of "research competence". *Theory and methods of teaching fundamental disciplines in higher education: a collection of scientific papers*. Kryvyi Rih: Publishing Department of NMetAU. (VII). 55-62. [in Ukrainian].

Zhytomyrska, T. (2023). Formation of research competence of teachers in the educational activities of educational institutions. *Innovative pedagogy: scientific journal*, (58 (1)). 141-144. [in Ukrainian].

The Law of Ukraine "On Higher Education" of January 01, 2014, Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR), 2014, No. 37-38, Art. 2004 (as amended on April 23, 2024, No. 3642-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. [in Ukrainian].

Kudla, M. (2020). Formation of research competence of future teachers in the context of modern requirements. *Collection of scientific works of Uman State Pedagogical University*, (4), 84-90. [in Ukrainian].

Levrinets, M.I., Varga, N.I., & Popyk, Y.S. (2023). Development of research

competence of future teachers in higher education: foreign experience. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University*. Series: "Pedagogy. Social Work", (2 (53)). 71-75. [in Ukrainian].

Methodical instructions for industrial assistantship and research practical training of applicants for the second (master's) level of higher education in the educational program "Pedagogy of Higher Education", specialty 011 Educational, pedagogical sciences of full-time and part-time education: 3rd edition. revised and supplemented / Compiled by O.Korkishko, A.Korkishko, O Sipchenko. Dnipro-Sloviansk: SHEI "Donbas State Pedagogical University", 2024. 58 с. [in Ukrainian].

Nikorak, J. (2017). Research competence of future humanitarian teachers: functional and content aspect. *Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, (17). 199-204. [in Ukrainian].

Educational (educational and professional) program "Pedagogy of Higher Education" for the preparation of applicants for the second (master's) level of higher education, specialty 011 – Educational, Pedagogical Sciences / SHEI "Donbas State Pedagogical University", 2024. URL: <http://surl.li/xlbbjp>. [in Ukrainian].

Roganova, M.V., Chaika, O.I., & Rashidova, S.S. (2021). Formation of scientific and research competence of future higher school teachers in the process of professional training. *Spirituality of the individual: methodology, theory and practice: a collection of scientific papers*, (1 (100)). 175-184. [in Ukrainian].

Sysoieva, S.O., Kozak, L.V. (2016). Development of Research Competence of Higher Education Teachers: a textbook. Kyiv: EDELWEIS Publishing Enterprise LLC. Ukraine. [in Ukrainian].

Standard of higher education of Ukraine. Second (master's) level, field of knowledge – 01 Education / Pedagogy, specialty – 011 Educational, pedagogical sciences: dated 11.05.2021, No. 520. URL: <http://surl.li/zqpavo>. [in Ukrainian].

Stynska, V., Salyga, N., & Protsyshyn, N. (2024). Formation of students' research competence in a higher education institution. *Innovative pedagogy*, (69 (2)). 149-152. URL: <http://surl.li/efzzzf>. [in Ukrainian].

Cohen, L. (2007). Research methods in education. New York: Routledge. 2007. 657 p.

АНОТАЦІЯ

У статті підкреслено, що наразі актуалізується потреба в наблизенні змісту освіти до науки, органічне поєднанні науково-дослідницької, освітньої та викладацької діяльності насамперед у вищій школі, що сприятиме формуванню дослідницької компетентності майбутніх викладачів вищої школи. Узагальнено погляди вчених, дослідників щодо сутності дослідницької компетентності та зазначено, що, з одного боку, її розглядають як складник професійної компетентності, з іншого, – як невід'ємний компонент загальної та професійної освіти. Наголошено, що дослідницька компетентність майбутнього викладача вищої школи – це одна з ключових компетентностей, що формується під час навчання у ЗВО та складає сукупність знань, умінь, навичок й особистісних якостей, потрібних для ефективної дослідницької діяльності. Виокремлено структуру дослідницької компетентності: операційно-технічну (знання, навички, уміння, професійно значущі якості), мотиваційну (спрямованість, інтерес, мотиви, потреби); практично-діяльнісну

(засоби виконання діяльності, результативні показники діяльності) і рефлексивну (аналіз та оцінка відповідності одержаного результату поставленим цілям) галузі. Зауважено, що формуванню дослідницької компетентності здебільшого допомагають навчальні дисципліни професійної («Методологія і методика педагогічних досліджень», «Педагогіка вищої школи») та практичної («Виробнича асистентська та науково-дослідна практична підготовка», «Кваліфікаційна робота») підготовки. Констатовано, що дослідницька компетентність є невід’ємним складником професійного становлення майбутнього викладача вищої школи, бо сприяє покращенню якості науково-педагогічної діяльності, досягненню здобувачами особистісно-значущих результатів, допомагає професійно зростати, залишатися в курсі останніх подій у світі освіти, забезпечує конкурентоспроможність на освітньому ринку праці.

Ключові слова: дослідницька компетентність, науково-дослідницька діяльність, професійна підготовка, майбутній викладач, заклад вищої освіти.

УДК 378.147:378.011.3-057.175

CONTENT AND COMPONENTS OF SOFT SKILLS OF THE FUTURE TEACHER'S PERSONALITY

ЗМІСТ ТА СКЛАДОВІ SOFT SKILLS ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА

Олена Коркішко

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: korkishko.l.g@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Olena Korkishko

Ph. Din Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: korkishko.l.g@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
SHEI “Donbas State Pedagogical University”, Ukraine

Антон Дрига

здобувач 2 курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти освітньої програми «Освітні, педагогічні науки»
E-mail: krendelfox94@gmail.com
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Anton Dryha

getter of the 2st year of the third (educational and scientific) level of higher education of the educational program “Educational and Pedagogical Sciences”
E-mail: krendelfox94@gmail.com
SHEI “Donbas State Pedagogical University”, Ukraine

Роман Онищенко

здобувач 2 (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
E-mail: onishenko_roman@ukr.net
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Roman Onyshchenko

applicant of 2 (master's) level higher education specialty 011 Educational, pedagogical sciences
E-mail: onishenko_roman@ukr.net
SHEI “Donbas State Pedagogical University”, Ukraine